

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Augustini Barbosa ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Dvo Priores Decretalium Libri Continentvr

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

25. De exceptionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95263](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95263)

- 5 *Actore nil il probante reus absolvitur.*
 6 *Iuramentum suppletorium quando deferendum reo, & non actori ostenditur.*
 7 *Iuramentum suppletorium datur in matrimonialibus causis, ubi adest plusquam semiplena probatio.*

Mascard. de probat. concl. 103. n. 5. Setser. de iuram. lib. 4. c. 14. sub n. 12. Mancin. in simili tract. p. 2. art. 6. n. 10. ubi declarat, nisi effemus in matrimonio clandestino, quia tunc iuramentum etiam in supplementum non deferretur, etiam quod fuerit plusquam semiplene probatum.

CAP. Iuramentum, XXXVI. & fin.

- 1 **I**uramentum litis decisorium à iudice delatum sine iusta causa recusari non potest, delatum vero à parte licite recusatur: in actione vero famosa non licet reo deferre iuramentum. Colligant ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Panorm. Anch. Host. Henric. Boich, Bald. Butr. Guid. Papæ, Mart. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Vin. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 134. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 300. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.
 2 *A te parti delatum, &c.* An, & quando, & ex quibus causis index alteri ex partibus iuramentum deferre possit, vide Menoch. de arbitr. casu 190. & de præsumpt. lib. 1. præl. 82. & 81. Et quid si pars peierarit in huiusmodi iuramento litis decisorio, an possit fieri querela, seu accusatio, vide Donel. comment. iuris Civilis, lib. 24. c. 9. col. 1. Fachin. controuers. iuris, lib. 11. c. 18. Caroc. de iuram. decisorio, 3 p. 9. princ. n. 6. Gutierrez. de iuram. confirm. p. 3. c. 7. à n. 10. Cald. Pereira de empt. c. 19. n. 24. Melch. Phœbbs Lusit. decif. 69. n. 7.
 4 *Nec liceat conuenire famosa actione, &c.* Notatur ad hoc quod si famosa actione agatur, tunc iuramentum delatum referri non potest, nec minus si illud index detulerit, ut per Galganet. de iure publico, lib. 2. tit. 34. n. 5. & ideo in causa famosa iuramentum in supplementum probationis non deferretur, ut dixi in collect. ad c. 2. n. 48. sup. de probat.

§. Sanè.

Actore nil probante reus est absque omni onere absoluendus; si vero est præsumptio pro actore, deferretur iuramentum reo ad ostendendam suam innocentiam, & si index consideratis circumstantiis personarum, & causæ indicet actori deferendum, illi, & non reo dare debet. Colligunt Doctores in principio textus citati.

- 5 Hanc eandem conclus. quoad eius primam partem ex hoc text. desumunt Duen. reg. 12. Menoch. de arbitr. casu 98. n. 16. Clar. lib. 5. §. fin. q. 62. n. 1. Seraph. de privileg. iuram. princ. 24. n. 1. Mascard. de probat. concl. 36. Surd. de alimentis, tit. 9. q. 12. n. 7. cum segg. & cels. 328. n. 1. Flamin. de resign. lib. 11. q. 14. n. 10. Cardos. in praxi indicum, verbo, actor, n. 4. Flores ad Gam. decif. 36. n. 2. plures refert Cened. ad Decret. collect. 125. n. 1. quibus adde Conar. var. lib. 1. c. 1. n. 8. Trentacinq. var. lib. 2. tit. de probat. resol. 2. n. 1. & n. 16. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 5. c. 1. n. 95. & alios plures relatos in libello de principiis vtriusque iuris, lit. A. n. 30.
 6 *Reo deferri potest.* Notatur ad hoc quod iuramentum suppletorium deferendum est reo, & non actori, quando actor pro se vnam probationem habet, & reus alteram, cum index propentior esse debeat ad liberandum, ut per Mascard. de probat. in praxi q. 0. n. 29. Menoch. casu 109. n. 19. quos refert patens meus in remiss. ad Ordin. Regiam Lusit. lib. 4. tit. 52. in princ.
 7 In gloss. fin. Notatur ad hoc quod iuramentum in supplementum probationis datur in matrimonialibus causis, ubi adest plusquam semiplena probatio, ut per Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 15. n. 5.

De Exceptionibus.

TIT. XXV.

UPER hanc rub. scripserunt Zabarell. Ioan. Andr. Anan. Butr. Anchar. Alex. de Neuo. Panorm. Dec. Felin. Mar. Socin. Guid. Papæ, Mantua, Petr. de Rauein. in compend. iuris Canon. Ioan. de Londr. in breviario sanctorum Canon. fol. 171. Martin. Melnart. in epitom. Decret. fol. 79. Dan. Venator in analysi method. iuris Pont. à pag. 284. Goffred. & Host. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anastas. Germon. in paratilis ad quinque libros Decret. sub hoc tit. & tom. 4. repet. super iure Canon. ad secundum Decretalium librum, Petr. Paul. Paris. Lancel. in Instit. Canon. Camif. in summ. iuris Canon. Cafarel. in erotem. eiusdem iuris, nouissime Ioan. Honor. lib. 2. summ. in Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iuris Canonici omnes sub hoc tit.

De materia huius tit. ex professo tractant Innocent. IV. tom. 3. tr. Doctor p. 1. fol. 104. Lanfranc. ab Oriano eod. tom. 3. p. 2. fol. 103. Nepos de Monte Albano eod. tom. 3. p. 2. fol. 105. De exceptionibus, & actionibus, quæ ad praxim Curiarum maxime in Francia vigentem faciunt, agit Petr. Rebuff. qui etiam declarat arborem exceptionum.

De exceptionibus, quæ oriri possunt tam ab intestato, quam ex testamento, disserit Paul. Æmilius Gallus.

De exceptionibus impediens litis ingressus agunt M. Anton. Blanchus tom. 3. tr. Doct. p. 1. fol. 138. Martin. de Fano eod. tom. 3. p. 2. fol. 102.

De exceptionibus iudicij, & reprobationibus testium tractat ex professo Bagarotus.

De exceptionibus dilatoriis agitur apud Lusitanos in Ordin. Reg. lib. 3. tit. 49. & apud Castellanos 18. cum segg. tit. 3. p. 3. agunt etiam Maranta de ordine iudic. p. 6. memb. 9. Menoch. de arbitr. casu 240. Soar. de Pace in praxi tom. 1. temp. 5. n. 14. cum segg. Rebuff. de except. à n. 240. Cur. Philip. p. 1. §. 13. dilatorias, Bernard. Muscatel. in praxi aurea Civilis Neapol. p. 3. gloss. dilatorias, Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 20. art. 1. Alexand. Trentacinq. var. lib. 2. tit. de except. pag. 97. Amat. Roderic. in praxi. de modo, & forma videndi, seu examinandi processum, c. 5. à n. 58. Camil. Borrell. in summ. omnium decif. tit. 48. de except.

De exceptionibus peremptoriis agunt Lusitani in Ord. Reg. lib. 3. tit. 50. Rebuff. de except. à n. 425. Soar. de Pace d. p. 1. temp. 7. Bernard. Muscatel. p. 4. verbo. peremptorias, Cur. Philip. p. 1. §. 15. Fr. Ludou. Miranda d. q. 20. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. c. 4. Salgado de process. Regia tom. 1. p. 4. c. 7. ex n. 65.

SUMMARIUM.

- 1 *Testis si de crimine contra eum excepto conuincitur, vel alias conuictus appareat, repellitur à testimonio, sed de crimine non puniatur, si non tangit negotium principale.*

2 *Obiectio*

- 2 *Obiectiones aduersus testes proponenda sunt ante sententiam.*
- 3 *Macula repellit testem.*
- 4 *Testis contra quem opponitur non debet mulctari pœna ordinaria.*
- 5 *Confessus crimen causam tangens, de quo excipitur, potest puniri ordinariè.*
- 6 *Canones in decreto conscripti à Gratiano authenticè non sunt.*
- 7 *Exceptio quasi peremptoria dicitur, quæ contra testes opponitur.*
- 8 *Iudex recusatus potest compelli respondere super articulis suspicionum.*
- 9 *Sacerdotis solo dicto creditur quoad probandum aliquem pœnituisse.*

CAP. Denique. I. Cœlest. III.

- 1 **E**xceptio fieri potest de crimine contra testes, & si de eo fuerunt iam conuicti, vel confessi, vel nunc crimen probatur, reiciuntur à testificatio, quia testes debent esse absque infamia, vel suspitione, vel manifesta macula; tamen pro illo crimine probata non puniuntur, quia non præcessit accusatio, sed sola exceptio, & ideo satis est si repellantur, præsertim si crimen non videtur tangere causam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Boich, Buttr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Dec. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Nemo, Mant. Cujac. Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 238. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 302. & tom. 4. reper. in iure Canon. ad secundum Decret. lib. Petr. Paul. Paris. remissimè Casal. in annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 16 c. 1. nouissimè Io. de Valboa in *annuis Academ. prælect. Sainant. tom. 1.**
- 2 **A**ntequam causâ per sententiam, &c.] Notatur ad hoc quod aduersus testes obiectiones, & vita proponenda sunt ante sententiam, ut per Cou. *practic. c. 18. n. 5. vers. quinto.*
- 3 **V**el manifesta macula, &c.] Notatur ad hoc quod macula repellit testem, ut per Cou. d. c. 18. n. 2. vers. secundo illud, Clar. lib. 5. §. fin. q. 24. n. 10. Rebuff. in *tract. except. n. 4. §. 1. cum seqq.*
- Pœna ordinaria, &c.]** Notatur ad hoc quod testis contra quem opponitur, non debet mulctari pœna ordinaria, quia sufficit cum repelli à testimonio, ut per Rebuff. in *tract. de reprobat. testium, n. 54. Fachin. controu. lib. 13. c. 4. quicquid aliter sentiat Farin. in pract. crimin. p. 3. q. 81. n. 266 cum seqq.*
- 4 **M**ulctari non debent, &c.] Collige ex text. probata criminis exceptione contra testem illi non esse puniendum, idem probant text. in c. 2. vers. quemadmodum de ord. cogni. & in l. Lucius 21 ff. de iis, qui notantur infam. glof. verbo, pœna. Innoc. Abb. & Bald. omnes n. 1. Imol. n. 5. Dec. n. 4. & alij in præsent. resoluunt DD. in c. super his, & in c. 2. de confess. Bald. in l. Presbyteri la 1. n. 12. C. de Episc. & Cleric. Rom. in l. cum mulier, col. 2. ff. soluto matrim. Bosl. in *pract. tit. quemadmodum procedatur per except. à n. 1. Clar. §. fin. q. 19. n. 2. latè D. Barbof. in l. viro à n. 8. ff. soluto matr. Sed obstat maximè quod delicta vbiunque & vndeunque constiterint puniendi sunt per iudices cōpetentes, ut probat text. in cap. ecce, ibi, vndeunque claruerint, 24 q. 3. & in c. ut fama, de sent. excom. Obstat etiam text. in c. 2. de confessis, vbi testis, qui confessus fuit crimine à se factū, & per litigatē oppositū, pœna prinationis officij, & beneficij punitur. Vnde nonnulli, quos refert Garc. reg. 113. n. 1. putāt faciendam esse differentiam inter casum, quo constat*

Tom. I.

de testis crimine per illius confessionem, & inter casum quo de illo constat per alios probationis modos legitimos, itavt primo casu puniendus sit testis, minimè vero in posteriori. Sed alij reiecto supradicto intellectu putant faciendam esse distinctionem inter crimen tangens ipsam causam principalē, de qua agitur, & inter illud, quod minimè illā attingit, itavt in priori probata exceptione opposita testis puniatur, non vero in posteriori casu, in quo text. in præsent. procedere dicunt, prout in specie tradunt Abb. n. 14. Felin. n. 10. Dec. n. 4. & 7. in præsent. idem Abb. in d. c. 2. n. 17. de confess. & est communis, quam refert, & sequi videtur D. Barbof. in d. l. viro, n. 11. & ante omnes tenuit Bart. receptus in l. 2. §. si publico, n. 20. ff. de adulter.

Ego tamen indistinctè dicendum puto text. in præsent. intelligendum esse, & procedere non solū in pœna ordinaria, sed etiam in extraordinaria, siue crimen causam principalē contingat, siue non. Ratio est, quia nullus pœna aliqua ordinaria, vel extraordinaria puniri potest, nisi aduersus illum aliquod iudiciū instituitur, quatenus de crimine per propriam confessionem appareat, patet si expendas in crimine etiam per confessionem probato delinquenti defensionem necessario esse concedendam; iuxta reg. text. in c. cum inter, & in c. delicti, inf. hoc tit. dicit receptum Clar. §. fin. q. 64. n. 44. qualis defensio nō datur nisi de tali crimine iudiciū instituitur. Accedit quod sine iudicio instituto nullus potest dari accusator, ut colligunt ex text. in c. foris, de verb. signif. aduertit Rip. n. 28. Nauar. n. 5. & cōmunis in rub. de iud. sine quo accusatore aliquis puniri non potest, ut fatetur Pont. in præsent. ibi, cum accusatio, &c. & probat text. in l. 3. C. qui accus. non pos. Sed quando per meram exceptionem crimen aliē quod testificanti opponitur in illo iudicio, in quo de causa testimoniū dixit, quantumcunque crimen obiectum probetur etiā per confessionē illius, cui obicitur, dum aliud non proponitur nullum iudiciū contra testem institutum esse dicitur, patet si expendas iudiciū illud, quod circa causam exercetur, non contra testē, sed potius contra producentem institui, ac subinde dum aliud nouum non apparet contra testem iudiciū institutum propriè dici non poterit, ex reg. text. in l. 1. C. res inter alios, & c. pen. de re iudic. Igitur rectè procedit conclusio ex textu desumpta.

Nō obstat dicere quod repulsiō testimonij propriè & verè ex se pœna est, arg. text. in l. moris 9 §. sunt autem, ff. de pœnis, explicat Castr. de lege pœn. lib. 1. c. 3. in princ. quā esse imponendam fatetur text. in præsent. satisfit enim si aduersus id per accidens contingere, interueniente tamen iusta causa ut fieri potest, ex reg. sine culpa §. 6. eo quod excipiens principaliter agit cū producente, nequaquam verò teste quo de causa probato crimine repulso fieri solet eodem teste innocato, nec aliās admitatur in testem ille, qui criminibus inquinatus est; sic sanè talis pœna principaliter, & immediate censetur imposita litiganti, nō vero testi, cuius testimonium data illius ignoratā reicitur. Nec obstat d. cap. ecce, quia resp. regulam illam tantum procedere quando de crimine constat legitime, & per modos legitimos, hoc est, inchoato iudicio cum delincente, & eodem audito circa suam defensionem, aliter enim ad condemnationem faciendam, & pœnam imponendam de crimine constare non dicitur, ex reg. text. in d. l. 4. §. condemnatur, de re iudic. qualis probatio non reperitur in exceptione criminis opposita testi, nisi solū ad finem repulsiōis à testimonio, ut sup. dictum. Nec etiam obstat d. c. 1. de confessis, quia licet ille text. varios habeat intellectus tamen ille melior videtur quem assignat gl. ibi. cōmuniter recepta ex Dec. hic n. 4. dum asserit in illo text.

Ecc 3

aliquod

aliquod iudicium fuisse institutum contra illum contententem, saltem iudicium inquisitionis, siquidem in illa pœnæ ordinariæ impositione sunt termini habiles quales dantur si iudicium institutum proponatur, iuxta *sup.* resoluta. Vel forsan melius tentari potest text. illum solum voluisse constituitur confessum in iudicio crimen simoniæ deponendum esse; de modo autem confessionis nihil disposuit, sed necessarium & legitimum supposuit, idque colligitur manifestè cum text. ille sub rubr. *de confessis* politus sit, & solum intendat *sup.* ead. rubr. de confessione tractare, quæ legitimè facta reputatur, ut per illam pœna aliqua imponatur si interueniente iudicio & competentis per modum legitimum facta sit.

⁵ *Præsentis ubi crimen, &c.* Ergo testis confessus crimen causam tangens, de quo excipitur contra eum, poni potest ordinariè, ut per Duen. *reg.* 226.

⁶ In gloss. *Accusari*, ibi, *secundum canonem sufficit, si probeatur criminosis.* Ergo huiusmodi canones conscripti à Gratiano in libro *Decreti*, ex voluminibus DD. authentici non sunt, ut per Marant. de ordine iudic. p. 3. n. 38. de quo tamen latè dixi ad *proem. Decreti*.

⁷ In gloss. *Per sententiam.* Notatur ad hoc quoddam quasi peremptoria exceptio dicitur, quæ contra testes opponitur: quia directè non perimit intentionem aduersarij, sed per obliquum, nempe sublata probatione ius partis inuile remanet, ut per Rebuff. in *trakt. de except.* n. 447.

⁸ In gloss. *Sine confessi*, ibi, & *argumentum.* &c.] Notatur ad hoc quoddam index recusatus potest compelli respondere super articulis suspicionum, ut per Rebuff. ad *leges Gallie*, tit. de *recusat.* art. 1. gloss. 3. num. 5. Anser. de *recusat.* q. 9. Carrasc. in *explicat. ad aliquas leges nouæ recop.* c. 9. n. 144. Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 21. §. 2. & apud Castellanos l. 7. tit. 10. lib. 2. noua *recopil.* Limita nisi recusaretur ob crimen, quia tunc non tenetur se ipsum prodere, Aufer. d. q. 9. ad fin. Thefaur. decis. 6. Cur. Philip. p. 1. §. 7. n. 25. Morl. in *emporio iuris*, p. 1. tit. 2. *præiud. num. 6.* Carrasc. d. c. 9. n. 345. Limita etiam si positiones suspicionis contineant turpitudinem, quia non tenetur recusatus illis respondere, gloss. *verbo*, *acquisiti*, in l. qui *iurasse*, §. qui *pater*, ff. de *iureiur.* Padil. in l. 2. n. 59. C. de *rescind. vend.* Ioan. Garc. *reg.* 39. n. 11. Azuned. l. 1. n. 1. tit. 7. lib. 4. noua *recop.* Limita denique in criminosis, Perez l. 2. *verbo*, *pro confesso*, tit. 4. lib. 3. *Ordinum.*

⁹ In gloss. *Innocentes*, in fine, ibi, & *hoc probare possunt per Sacerdotem suum.* Notatur ad hoc quoddam solo dicto Sacerdotis creditur quoad probandum aliquem penituisse seu penitentiam egisse, ut per Nau. in *cap. Sacerdos*, n. 126. & 151. de *penit. dist.* 6. nouè Ioan. Valer. de *differentiis inter utrumque forum*, *verbo*, *testis*, *differ.* 5. vers. *decimò fallit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Reo excipiente de excommunicatione contra actorem non obstat communionis replicatio.
- 2 Excommunicationes non compensantur adinucem.
- 3 Loquutio cum excommunicato prohibetur.
- 4 Excommunicatio minor priuat participatione Sacramentorum, non autem hominum communionem.

C A P. A nobis. II. Innoc. III.

¹ Quando Mænius, qui communicauit scienter cum Titio maiori excommunicatione ligato & accusatus ab eodem Titio, excipit illum esse taliter

excommunicatum, si Titius iterum excipiat contra Mæonium, quia communicauit cum illo, prima exceptio valet, quia maiori excommunicatione ligatus non potest accusare: secunda non valet, quia excommunicatus minori excommunicatione prohibetur tantum à perceptione Sacramentorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Boich, Anch. Butr. Felin. Bald. Panorm. Martin. Vran. Alexand. de Neuo, Cujac. Viu. in *ration. 2. libri iuris Pontif.* pag. 235. Alagona in *compend. iuris Canon.* pag. 303. remissive Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. *Decret. lib. 2. tit. 16. c. 1. nouissime* Io. de Valboa *vbi sup.*

Collige ex text. quoad titulum excommunicationis non compensari adinucem, ita ut excommunicatus nec contra alium excommunicatum agere possit, ut per Bald. hic n. 2. & Dec. n. 3. Peregr. de *iure sisci*, lib. 2. tit. 11. n. 13. Carol. de Grass. de *except. exempt.* 4. n. 4. Anton. Ricc. de *iure person. extra gremium Ecclesiæ existens* lib. 4. c. 3. l. n. 14.

Cum primus à communionem fidelium sit exclusus.] Et ergo prohibetur loquutio cum excommunicato, ut per Vgol. de *cenfur.* tab. 2. c. 23. §. 1. n. 7. Valer. Regin. in *praxi fori penit.* lib. 3. n. 68.

Secundus verò tantum, &c.] Notatur ad hoc quoddam excommunicatio minor priuat participationem Sacramentorum, non autem hominum communionem, ut per Abb. in *cap. intelleximus*, n. 14. de *iudic.* vbi Felin. n. 11. & Dec. n. 32. Pontan. de *spoliis*, lib. 3. c. 2. Sord. d. *aliment.* tit. 8. prius l. 8. n. 7. Peregr. d. tit. 11. n. 4. Farin. in *praxi crimin.* p. 1. q. 12. n. 32. Bernard. Graug. ad *pract. Camera Imper.* lib. 1. concl. 9. *confid.* 2. n. 7. Anton. Ricc. d. c. 3. l. n. 32.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia plura habens non potest opponere contra alium de pluralitate beneficiorum, &c. n. 2.
- 3 Papa censetur tacite dispensare si facit actum scienter cum inhabili, ad cuius validitatem est necessaria dispensatio.

C A P. Cùm Ecclesiasticæ. III.

Beneficia plura habens non potest opponere contra alium de pluralitate beneficiorum, præsertim si est in possessione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Bald. Panorm. Henric. Boich, Butr. Host. Felin. Dec. Anch. Martin. Vran. Alex. de Neuo. Cujac. Viuian. in *rationali secundum libri iuris Pontif.* pag. 240. Alagona in *compend. iuris Canon.* pag. 303. & tom. 4. *repet.* in *iure Canonico ad librum secundum Decret.* Petr. Paul. Paris. remissive Ximen. in *concord.* p. 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. *Decret. lib. 2. tit. 16. c. 2. nouissime* Ioan. de Valboa *vbi sup.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit D. Barbof. in l. viro, atque uxore, n. 17. ff. *solut. matrim.*

In gloss. *Opponere.* Collige ex gloss. Summum Pont. censeri tacite dispensare si facit actum scienter cum inhabili, ad cuius validitatem est necessaria dispensatio, ut per Bart. in l. quidam, n. 2. ff. de *iudic.* Bald. in l. Imperialis, §. 1. C. de *nupt.* Abb. in *cap. si quando num. 3. de rescript.* vbi Felin. num. 6. & Dec. num. 5. Gigas de *pension. quest.* 16. ex num. 11. Gonzal. ad *reg.* 8. *Cancell. gloss.* 15. num. 31. Gom. in *reg. de non tollendo iure quest.* 18. versic. *tamen istis non obstantibus*, vbi inquit quoddam ad hoc ut Papa videatur per actum, quem facit, dispensare.

dispensare, sex requisita sunt necessaria. Primum quod Papa fiat factum, & ex illo iuris dispositionem. Secundum quod pariter fiat esse opus in illo facta dispensatione. Tertium quod ex certa scientia affirmatum actum faciat, & illum exprimat. Quartum quod de causa motiva dispensationis cognoscat. Quintum quod ex eius actu tertius non laedatur. Sextum quod si laedatur debeat regulæ derogari.

S V M M A R I V M.

- 1 Index statuere debet tertium ad omnes dilatorias proponendas, post quem excipientem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.
- 2 Exceptiones dilatorias nullus opponere potest post terminum certum à iudice præstitum, etiamsi lis non sit contestata.
- 3 Exceptio dilatoria ante litem contestatam opponenda est.
- 4 Excussionis exceptio vti dilatoria ante litem contestatam opponenda est.
- 5 Spoliationis exceptio vti dilatoria ante litem contestatam opponenda est.
- 6 Contumacia causa non diuidenda exceptio vti dilatoria ante litem contestatam, opponenda est.
- 7 Exceptio, Tua non interest, vti dilatoria ante litem contestatam opponenda est.
- 8 Exceptio litis pendens vti dilatoria ante litem contestatam opponenda est.
- 9 Contumacia litis pendens exceptio allegare non potest.
- 10 Litis pendens quando inducatur ex citatione, ostenditur.
- 11 Exceptio dilatoria statim, & incontinenti post terminum elapsum, aut litem contestatam opponi potest.
- 12 Exceptionem dilatoriam si pars ignorauit sibi competere tempore termini, potest post terminum opponere.
- 13 Exceptio defectum persona iudicis respiciens potest opponi post litem contestatam.
- 14 Exceptio vti quis non conueniatur ultra quam facere potest, opponi potest post litem contestatam.
- 15 Exceptio autentatorum potest opponi post litem contestatam.
- 16 Exceptio inuentarii potest opponi post litem contestatam.
- 17 Ineptitudinis libelli exceptio potest opponi post litem contestatam.
- 18 Exceptio quod debent dari alimenta, potest opponi post litem contestatam, & n. 19.
- 20 Tempus ad producenda instrumenta currit à die notitia.
- 21 Exceptio dilatoria, que lue iam contestata incipit competere, potest tunc opponi non obstante termino finito.
- 22 Recursus iudicis ante alias exceptiones proponenda est.

CAP. Pastoralis. IV.

- 1 Index assignare debet certum tempus ad probandum omnes exceptiones dilatorias, quo transacto partes non possunt amplius proponere, nisi prius illas fuerint protestate, vel aliqua de nouo competens orta fuerit, vel si inrent postmodum peruenisse ad noticiam suam. Colligunt ex Ordinariis Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr.

Imol. Anania, Hostienf. Anchar. Butr. Bald. Panorm. Henric. Boich, Dec. Mantu. Felin. Martin. Vran. Alexand. de Neuo, Cujac. Viuan. in *rationali secundum libri iuris Pontificij*, pag. 241. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 303. & tom. 4. repet. in *iure Canonico ad secundum librum Decretal.* Petr. Paul. Paris. remissuè Calal. in *amet.* & Ximen. in *concord. part. 1.* & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. *Decretal. lib. 2. tit. 16. cap. 3.* nouissimè Ioan. de Valboa vbi supra.

Vt infra certum tempus à iudice assignandum, &c.] 2 Post terminum certum à iudice præstitum nullus dilatorias exceptiones opponere poterit, etiamsi lis non sit contestata, vt resolut Rebuff. in *tract. except. num. 395. cum seqq.* Quo quidem termino à iudice non assignato de iure exceptiones dilatorie ante litem contestatam proponendæ sunt, vt probant text. in *Lemptionem, C. de probat. & in l. fin. C. hoc tit.* constitutum est apud Lusitanos in *Ordin. Regia lib. 3. tit. 40. §. 3.* vbi parens meus, & apud Castellanos *l. 9. tit. 3. partit. 3.* vbi Greg. & *l. 1. tit. 5. lib. 1. noua recop.* vbi Azened. docent Marant. de *ordine iud. part. 6. membro 9. num. 7.* Rebuff. in *tract. huius tit. n. 365.* Surd. *decis. 44. num. 10.* Malcard. de *probat. concl. 690.* Soar. de Pace in *pract. tom. 1. part. 1. temp. 5. num. 5. n. 14. & 15.* Ludou. Miranda de *ordine iudiciario, quest. 20. art. 1. concl. 3.* Cardos. in *praxi iudic. verbo, exceptio, n. 11.* Bernard. Muscatel. in *praxi aurea civili Neapol. part. 3. gloss. dilatoria, num. 16.* Amator. Roder. de *modo, & forma videndi, seu examinandi processum, cap. 5. num. 56. & 60.* Camill. Borrell. in *summa omnium decisionum, tit. 48. num. 62.*

Amplia primò conclusionem illam, quod exceptio dilatoria de iure ante litem contestatam proponenda est, vt procedat in exceptione excussionis, quam quidem vti dilatoriam ante litis contestationem proponendam esse tenent Euerat. in *locis legalibus, loco 1. n. 5. ver. & ratio est.* Rebuff. in *tract. huius tit. n. 366.* Ro. Genuens. de *mercatura, decis. 78. n. 4. & 6.* Menoch. *cons. 662. n. 12.* Burlar. *cons. 48. n. 14.* Ant. Gabr. *commun. lib. 3. sub tit. de fideiusoribus, concl. 1. n. 22. & 23.* Cacher. Pedemont. *decis. 44. n. 13.* Bertazol. in *tract. clausular. instrument. clausula 40. gl. 4. n. 2.* Soar. *receptarum sententiarum, lit. F. n. 135.* Franc. Milanen. *Sicilia decis. 5. n. 9. lib. 1.* Hieron. Magon. *Florent. decis. 3. n. 8.* Surd. Mantua *dec. 44. num. 10.* Fachin. *controvers. lib. 8. c. 52.* Caroc. de *excussione bonorum, p. 2. q. 31. n. 14.* Anton. Faber. in *suo C. sub hoc tit. definit. 14.* Bernardin. Muscatel. de *modo fideiubendi, p. 1. modo 20. n. 15.* Camill. Borrell. *d. tit. 48. à num. 136.* Aloyf. Ricc. in *collectan. decis. part. 5. collect. 2003.* Valent. Franch. in *tract. de fideiusoribus, cap. 5. à num. 287. vique ad num. 289.* Quamvis huiusmodi exceptionem anomalam esse, ita vt ante, & post litem contestatam opponi possit, ante in vim dilatorie, post in vim peremptorie, te neant Ioan. Goedde. de *contrahen. & committen. stipul. c. 9. concl. 5. n. 105.* Anton. Hering. in *tract. de fideiusoribus, cap. 21.* D. Barbof. in *l. si constante, num. 99. ff. soluto matrimonio.*

Secundò amplia in exceptione spoliationis, de qua vide Menoch. *remed. 3. retinen. n. 666. & remed. 15. recuperand. num. 491.* Viuian. *tom. 2. communium opinionum, lib. 7. tit. 1. num. 331. & 339.* Bernardin. Muscatel. in *d. praxi civil. Neapol. part. 3. gloss. actiorem, num. 38.*

Tertiò amplia in exceptione continencie causa non diuidenda, de qua Crauet. in *cons. 818. n. 1.* Myfinger. *cent. 2. obseru. 97.*

Quartò amplia in exceptione, Tua non interest, quæ vti dilatoria ante litis contestationem proponenda

Est 4 nenda

enda est, vt docent Franc. Marc. *decis* 90 §. volum. 2. *Surd. decis.* 52. n. 2. & *decis* 149. n. 24. & *conf.* 218. n. 15. & *de alimentis*, tit. 9. q. 26. n. 66. & q. 43. n. 18. Menoch. *conf.* 2. n. 110. & *seqq.* Vezin. tom. 2. communium opinio- num, lib. 8. tit. 20. n. 93. D. Barbof. in l. si alienam, n. 18. & in l. Titia, n. 6 ff. solut. matrim. Camil. Borrel. d. tit. 47. num. 76.

8 Quinto amplia in exceptione litis pendentis, de qua vide Afflict. *decis* 354. Marant. *de ordine indic.* 1. part. 6. princ. memb. 9. num. 4. cum *seqq.* Perez l. 1. tit. 8. lib. 2. *Ordin. pag.* 59. Rebuff. *de except.* n. 367. & n. 524. Lancel. *de assent.* p. 2. cap. 4. limit. 2. num. 83. Soar. de Pace in *pract. tom. 1. temp.* 5. num. 81. fol. 48. Alexand. *Trentacinq. variar. resol.* lib. 2. tit. de indic. *resol.* 3. n. 10. Amat. Roderic. in *pract. de modo, & forma videndi, seu examinandi processum*, cap. 5. num. 70. Camil. Borrell. d. tit. 48. n. 143. nouissimè Mendez à Castro in *praxi seculari Lusitania*, lib. 3. cap. 3. à n. 11 Bernardin. Mul- catel. in *sua praxi aurea Ciuit. Neapol.* p. 2. gloss. *Tribu- nali*, num. 13. D. Barbof. in l. si quis posteaquam, n. 276. ff. *de indic.* Contumax litis pendentiæ exceptionem allegare non potest, ex Camil. Borrel. d. tit. 40. n. 26. Et litis pendentiæ non indicitur ex lite calumniosa, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens.* c. 15. num. 2. & 12. Nec inducitur ex citatione, nisi sit certa ci- tatio, & in ea sint expressa illa, per quæ reus possit instrui, vt per *Surd. decis.* 5. num. 2. & 3. Stephan. Gratian. *discept. forens.* cap. 2. num. 33. Franc. Viuian. *decis* 320. num. 4. Camill. Borrel. d. tit. 44. n. 554. cum *seqq.* Et index Ecclesiasticus debet admittere excep- tionem rei indicatæ per indicem sæcularem, & ita index sæcularis exceptionem rei indicatæ per indi- cem Ecclesiasticum in ciuilibus, per cap. ult. *de except.* lib. 6. resoluit Cardos. in *praxi iudicum*, verbo, *index*, num. 37.

11 Limita primò supradictam conclusionem, puta quòd exceptio dilatoria intra terminum à indice pro- fectum, seu ante litem contestatam proponenda sit, vt non procedat quando statim, & incontinenti post terminum elapsum, aut litem contestatam, proposita fuerit, vt resoluunt Rebuff. in *tract. huius tit.* n. 476. & ad *leges Gallie*, *tract. de dilat.* gloss. *vic.* n. 1. Tiraq. *de retract.* tit. 2. §. 1. gloss. 5. n. 10. Perez tit. 6. lib. 5. *Ordin.* pag. 577.

12 Limita secundò, quando pars ignorabat excep- tionem dilatoriam sibi competere tempore termini à indice profecti, & litis contestatæ, vt per Rebuff. in *tract. huius tit.* n. 379. vbi n. 381. etiam limitat, quan- do non stetit per partem quominus opponeret, sed per indicem.

13 Limita verò in exceptione defectum personæ iudicis respiciente, de quo vide D. Barbof. in l. cum *Præ- tor*, §. fin. n. 13. cum *seqq.* ff. *de indic.*

14 Limita quartò in exceptione, vt quis non conue- niatur, vltra quàm facere possit, Rebuff. in *tract. huius tit.* n. 393. Boer. *decis* 19. num. 9. Azuned. l. 1. n. 66. cum *seqq.* tit. 21. lib. 4. noua *recop.* Guttier. *de iuram. confirm.* p. 3. c. 15. n. 37.

15 Limita quintò in exceptione attentatorum, vide D. Barbof. in l. si de vi, ff. *de iudic.* num. 489. cum *seqq.*

16 Limita sextò in exceptione inuentarij, vide Garc. Mastril. *Sicilia decis.* 24. quem refert Aloyf. Ricc. in *collect. dec. collect.* 21. in medio, p. 1.

17 Limita septimò in exceptione ineptitudinis libel- li, vide Rebuff. in *tract. huius tit.* n. 331. Bellacomb. tom. 2. *commun. opin.* lib. 8. tit. 20. n. 35. Curiam Philip. p. 1 §. 13. n. 4.

18 Limita octauò in exceptione, quòd debent dari alimenta, *Surd. de alim.* tit. 1. q. 111. n. 23.

Fidem facia iuramento.] Notatur ad hoc quòd 19 ignorantia cum sit quid in animo consistens, iura- mento probatur, vt per Baer. in *tract. de iuramenti effectibus*, eff. 53. vers. octauò principaliter, Sebast. Med. *de casibus fori*, p. 1. q. 3. n. 14. Herculan. *de negatoria*, n. 27. Bouitum *de statutaria præscr.* gl. 19. n. 13. Menoch. *de arbit. casu* 286. n. 2. cum *seqq.* Mascard. *de probat.* concl. 638. n. 1. & 2. concl. 881. n. 1. Seraphin. *de præile- giis iuram. priuileg.* 4. à n. 1. Mancin. in *tract. de iureiur.* effectu 103. n. 1. Card. Tusch. *verbo ignorancia*, concl. 24. Baptista Costa *de facti scientia*, & *ignor. inspect.* 84. n. 2. Contra quòd tamen admitti potest probatio, vt per Tiraq. *de retract.* tit. 1. §. 4. gloss. 1. n. 1. faciunt quæ tradit Conar. lib. 2. *variar. c. 10. n. 1. vers. tertio*, vbi hunc text. optimum dicit.

Ad illius notitiam, &c.] Ergo tempus ad produ- 20 cenda instrumenta currit à die notitiæ, vt per Tira- quel. *de retract.* tit. 1. §. 36. gl. 4. n. 16.

In gloss. *Ex tunc ibi*, id est, post terminum statutum à 21 indice, & finium. Vnde exceptio dilatoria, quæ lite iam contestata incipit competere, potest tunc opponi, non obstante termino finito, vt per Cou. lib. 1. var. cap. 16. num. 13. column. 2. Rebuff. in *tract. huius tit.* num. 378.

In gloss. *Potestate*, ibi, vt si velit proponere, &c.] 22 Notatur ad hoc quòd reculatio iudicis ante alias exceptiones proponenda est, vt per Conar. *pract.* c. 16. n. 2. Rebuff. in *tract. huius tit.* n. 154. & tom. 3. ad *leges Gallie*, *tract. de recusat.* art. 1. gl. 1. Soar. de Pace *pract. tom. 1. part. 1. temp.* 5. num. 21. & tom. 2. cap. 6. num. 2. D. Barbof. in l. si quis ex aliena, n. 74. & 79. ff. *de indic.* Pacian. *de probat.* lib. 2. cap. 45. num. 14. & *seq.* Mich. Grass. *communium lib.* 2. cap. 8. *quest.* 14. Sigism. Scacc. *de indic. causarum ciuilium*, cap. 101. n. 8. Cardin. Tusch. *verbo*, *index*, concl. 423. n. 2. Iacob de Laurent. *de iudic. suspecto*, cap. 14. num. 2. vers. eademque, Farinac. *fragment. criminal. part. 2. verbo*, *index*, num. 898.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed reconuenire non potest.
- 2 Index potest recusari quotiescumque magis vnam par- tem, quam aliam diligit.
- 3 Suspecto sub indice ligare durum, & periculo- sum est.
- 4 Excommunicatus habet auctoritatem legitime defen- sionis in iudicio vbi reus necessarius.
- 5 Excommunicatus potest opponere exceptionem non nu- merata pecunia, rei indicatæ, doli mali, solutio- nis, & præscriptionis.
- 6 Iudici suspecto nunquam Princeps præsumitur ex certa scientia causam committere.
- 7 Excommunicatus potest recusare indicem suspectum.
- 8 Excommunicato petenti instam sententiam absolutio- riā illa non est neganda.
- 9 Excommunicatus excipere potest de pacto non pe- tendo.
- 10 Excommunicatus an possit ponere exceptionem com- pensationis.

CAP. Cùm inter. V.

EXcommunicatus potest appellare, & facere om- nem legitimam defensionem in iudicio, sed non potest agere, nec reconuenire, & in hoc non atten- ditur

atur fauor excommunicati, sed æquitas indicij. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Boich. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Dec. Martin. Vran. Alex. de Neuo. Cujac. Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontifici* pag. 241. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 304. & tom. 4. *reper. in iure Canon. ad secundum Decret. libr. Petr. Paul. Paris remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. nouissimè de Valboa ubi sup. refertur ab Ant. August. collect. 4. Decret. sub tit. de indic. lib. 2. c. 2.*

2 *Duos ex vobis habebat suspectos, &c.* Per hunc text. dicit Alex. de Neuo hic n. 13. iudicem posse recusari quotiescunque magis vnam partem diligit, quam aliam, & magis se fauorabilem ostendit vni parti, quam alteri, sequuntur in cap. postremo, hoc tit. Præpos. n. 11. vers. prima respectu, & vers. 10. Franch. n. 10. vers. 2. Marant. de ordine iudic. p. 6. num. 43. Aufser. de recusat. n. 18. vers. 2. Cardin. Tusch. verbo, suspectus, concl. 9. n. 9. Farin. fragment. crimin. p. 2. verbo, iudex, n. 785 ubi n. 786. tenet in specie exprimi debere causam cur index magis fauet vni parti quam alteri, & n. 787. Aufser. de tract. de recusat. n. 19. & Menoch. casu 152. n. 13. dicit quod arbitrio iudicis remittitur quando index dicatur vni parti magis fauere, quam alteri.

3 *Coram suspecto iudice litigata.* Durum enim, & periculosum est suspecto sub indice litigare, Crauet. conf. 132. num. 25. Tiber. Decian. respons. 16. num. 12. volum. 1. & respons. 10. non 6. volum. 3. Greg. l. 22. per text. ibi tit. 4. part. 3. Amat. Roder. d. cap. 10. num. 7. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. n. 1. cum segg. Seraphin. de privileg. iuram. priuileg. 7. num. 1. Perez l. 1. in princip. tit. 5. lib. 3. Ordin. Scobar. de rationibus, c. 8. num. 17. & 18. Aldouin. conf. 30. n. 45. Ambros. decis. 50. n. 54. cum segg. Magon. Florent. dec. 63. n. 8. nouè Octan. Glor. resp. 11. num. 3.

4 *Legitima defensio in iudicio reservatur, &c.* Ergo excommunicatus habet auctoritatem legitimæ defensionis in iudicio, uti reus necessarius, ut per Ant. Ricciul. de iure person. extra premium Ecclesiæ existens. lib. 4. cap. 33. à princ. dummodo tamen huiusmodi defensio non habeat naturam impugnationis, ut per Innoc. hic sub n. 1. vers. item etiam, Ioan. Andr. n. 2. vers. quid, Imola vers. decimo, Abb. n. 1. & c. 24. ac Dec. n. 36. quos refert, & sequitur Ricciul. d. cap. 33. n. 4. Vnde deducitur excommunicatum posse opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, quia hoc respicit defensionem, dummodo proponatur excipiendo, non autem principaliter, ut per Bald. hic n. 10. Secundò deducitur, quod si conueniatur ad tradendam rem venditam, potest excipere de pretio sibi non soluto, quia hoc etiam pertinet ad defensionem, ne cogatur sine pretij solutione rem tradere, ut per Ioan. Andr. hic n. 7. Bald. sub n. 8. in fine, Abb. n. 26. & Dec. num. 64. Tertiò deducitur posse opponere exceptionem solutionis, præscriptionis, rei iudicatæ, doli malis, iurifurandi & quod metus causa, ut de omnibus probat Anton. Ricciul. d. c. 33. n. 12. Declara tamen excommunicatum non debere audiri quamvis sit reus originarius, & necessarius, si contemnit absolutionem, ut per Gemin. in cap. 1. num. 10. vers. & facit, de rescript. in 6. Felin. in cap. intelleximus, de indic. n. 8. in 7. declar. Hippol. de Matil. sing. 360. n. 2. Petr. de Baif. in direct. elect. p. 2. c. 10. n. 2. Soar. de censur. disp. 16. sect. 4. interrog. 2. post princ. quos refert Baratt. decis. 536. num. 6.

6 *Vnde in talibus, &c.* Notatur ad hoc quod excommunicatus potest recusare indicem suspectum, cum maximè defensionem respiciat coram iudice non

suspecto litigare, ut per Host. n. 6. vers. hic manifestè, Bald. in princ. Butr. n. 3. Anchar. & Abb. etiam num. 3. quos refert, & sequitur Anton. Ricciul. d. c. 33. n. 13. in principio.

Ac suspectis iudicibus Sed. Apost. &c. Notatur ad hoc quod iudici suspecto nunquam Princeps præsumitur ex certa scientia causam committere, ut per Felin. hic num. 8. vers. sitamen simpliciter, ubi ampliatur etiam quod commissio causæ fieret per Papam personæ valde à Papa commendatæ, Dec. num. 14. in ult. notab. Mynsing. cent. 3. obseru. 63. ad fin. vers. obserua etiam, Sigism. Scacc. de appellat. q. 16. limit. 1. n. 119. & n. 122. Iacob. de Laurent. de iudice suspecto, cap. 2. num. 19. Farin. fragment. crimin. part. 2. verbo, iudex, num. 961.

Quando in causâ absolutionis, &c. Ergo excommunicato petenti iustam sententiam absolutoriam ei illa non est deneganda, ut per Dec. hic n. 2. vers. mihi videtur, & alios quos refert, & sequitur Anton. Ricciul. d. c. 33. n. 7. vers. contrarium, contra Butr. Abb. Felin. Alexand. de Neno, & alios per eum allegatos, ubi multipliciter intelligit text. in præsentis, ut apud eum videre licet.

In gloss. Legitima defensio, ibi, & sic potest excipere de pacto, &c. Notatur ad hoc quod excommunicatus excipere potest de pacto de non petendo, quia & hoc respicit defensionem, ut per Ant. Ricciul. d. c. 33. n. 12. in princ.

In gloss. Reconuentione, ibi, sed nunquid potest excommunicatus compensare, &c. Notatur ad hoc quod excommunicatus non potest proponere exceptionem compensationis ut in præsentis, tenent Imola sub n. 8. vers. sed forte, Felin. n. 24. Anchar. n. 10. & Bald. n. 5. & sequitur Alex. conf. 12. n. 13. lib. 1. Cuius tamen contrarium tueretur Ioan. Andr. hic, & Butr. n. 4. ac Dec. n. 63. sed pro concordia tres casus distinguit Antoni. Ricciul. d. lib. 4. c. 34. princip.

SYMMARIVM.

- 1 Excipiens non videtur sateri ea, quæ in exceptione includuntur. Ex exceptio falsa potest etiam post sententiam opponi.
- 2 Confiteri non censetur excipiens ea quæ in exceptione includuntur.
- 3 Excipiens se excommunicationis absolutionem obtinuisse non fatetur, se excommunicatum.
- 4 Exceptio falsi procuratoris in quacunque indicij parte opponi potest, & n. 5.
- 6 Sententia quæ per falsa instrumenta, vel alias falsas probationes proferitur, non valet.
- 7 Declaratur text. in præsentis, & n. 8.

CAP. Cùm venerabilis. VI.

SI reus à quo, v. g. res Ecclesiæ petitur excipiat de permutatione ipsius rei facta cum actore, per hoc non constitetur actorem fuisse dominum ipsius rei, nec fatetur de intentione aduersarij. Item exceptio falsitatis instrumenti potest obici non solum ante, sed etiam post sententiam latam, usque ad viginti annos. Item delictum personæ non debet redundare in damnum Ecclesiæ. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Butr. Bald. Panorm. Henric. Boich. Dec. Felin. Martin. Vran. Alexand. de Neuo. Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontifici* pag. 242. Alagona in *compendio iuris Canonici* pag. 304. & tom. 4. *reper.*

reper. in iure Canonico ad secundum librum Decretalium, Petr. Paul. Paris. remissive Casal. in annor. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 4. Decret. lib. 2. sub tit. de confessis, cap. viic. nouissime de Valboa ubi sup.

2 Quia exceptionem obiciens, &c.] Notatur ad hoc quoddam confiteri non censetur excipiens ea, quae in exceptione includuntur, ut per Conar. *variar. lib. 1. cap. 1. n. 2. vers. eod. iure*, Cacheran. *Pedemont. decis. 178. n. 9.* Franc. Milanen. *Sicilia decis. 4. n. 46. lib. 2.* Bellon. *Genuens. decis. 38. n. 9. & decis. 91. n. 1.* Petr. Greg. *synagmaturum iuris, lib. 2. cap. 17. num. 3.* Unde excipiens se excommunicationis absolutionem obtinuisse, non fatetur se excommunicatum, ut per Conar. in *cap. alma mater, part. 1. §. 11. vers. secundo*, Mascard. *de probat. concl. 700.*

4 Verum etiam post obitui potest exceptio falsitatis.] Notatur ad hoc quoddam exceptio falsi procuratoris in quacunque iudicii parte opponi potest, ut per Rebuff. in *tract. huius tit. n. 389.* Bellacomb. *rem. 1. commun. opinio- num, lib. 4. tit. 24. num. 36. pag. 612.* Perez. *l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 53.* Cald. Pereira *de renouat. c. 17. n. 33.* Menoch. *conf. 345. n. 12.* Mench. *freq. 16. n. 5.* Card. d. verbo, *exceptio, n. 7. & 8.* Amat. Roder. in *pract. de modo, & forma videndis, seu examinandi processum, c. 1. n. 73.* Bernardin. Muscatel. in *sua praxi aurea Civilis Neapol. p. 1. gloss. veniens, n. 4.* Est, quoddam opponens usque ad finem litis conficiens omiserit exceptionem, nec enim scientia redditur iudicium validum, sed consensu, & mandato domini, cuius nomine agitur, ut per gl. Barbat. Bald. & Ias. in *l. licet, C. de procurat. Pinel. in l. 1. C. de bonis maternis, p. 3. n. 32.* Menoch. *conf. 345. num. 12.* Mench. *quest. freq. c. 16. n. 5.*

5 In gloss. *Bona fidei*. De materia huius gl. vide late Conar. in *reg. possessor, part. 2. §. 6. à n. 4.* Valasc. *de iure emphyt. q. 5. n. 12.*

6 In gloss. *Veritate*, pen. ibi, *promittitur nulla*. Intendit gloss. non valere sententiam, quae per falsa instrumenta, vel alias falsas probationes profertur similis gloss. in §. *appellatur*, *Inst. hoc tit.* sequuntur alij, ut per Dec. *hic n. 35.* Conar. in *cap. alma Mater, p. 1. §. 11. n. 14.* Zazi. *lib. 1. singularium resp. c. 13.* Pro quibus expenditur text. *hic, & in cap. licet, post princip. de probat. & in l. quis agitis 11. ad fin. ff. hoc tit. l. si prator, 75. §. Marcellus, iuncta gloss. verbo sciens, ff. de indic. l. 1. C. si tutor falsis*, in quibus nulla facta mentione restitutionis, aut alterius remedij extraordinarij sententia per falsas probationes corrumpitur. Sed obstat text. in *l. Diuus 33. ff. de re iudic.* ubi probatur contra huiusmodi sententiam restitutionem competere, quae contra sententiam nullam iure non conceditur, *l. in causa 17. in princip. ff. de minorib.* conducit text. *hic, in verbo retractari*, l. pen. ibi, *retractari precipimus*, ubi gloss. *C. de transact. l. 2. C. si ex falsis instrum.* observant gloss. in *d. cap. licet, verbo opponi, gloss. pen. in d. l. qui agitis*, ubi Socin. *n. 8.* Bart. *num. ult. in d. l. Diuus*, ubi post alios Ias. *n. 8.* communis ex Paris. *n. 64.* & aliis *hic*, Menoch. *de arbit. casu 15. in princ.* Cald. Pereira in *l. si curatorem, verbo falsis, n. 165.* post alios intelligentes verba huius text. & *d. cap. licet, & d. l. qui agitis*, cum similibus procedere praevia restitutione, quam supponunt, iuxta *d. l. Diuus*, ad quam se refert Iureconf. in *d. l. qui agitis*, ibi, *principalibus constitutionibus*; limitantes tamen communem non procedere, ubi sententia per falsas probationes contra absentem profertur, ut in *d. §. Marcellus*, vel ubi contra minorem, ut in *d. l. 1. C. si ex falsis*, de quo per Ias. in *d. l. Diuus, n. 4.* Dec. *n. 31.* Paris. *à n. 71 in presenti*, Dec. in *d. cap. licet n. 21 vers. predicta, cum seqq.* Gam. *decis. 110. n. 42.*

7 Nec retenta hac opinione communi obstat quoddam

text. in presenti, agnoscit sententiam in proposito usque ad annos viginti retractari posse, id quod per viam restitutionis non nisi intra quadriennium conceditur ex *reg. l. ult. de tempor. in integr. rest. l. cap. 1. de in integr. restit. lib. 6.* agnoscit in specie gloss. *ult. & communis, in d. l. Diuus*, cum quia (& sic retorquetur argumentum) si text. intenderet huiusmodi sententiam esse nullam, & nullitatis remedio retractandam, non tantum intra viginti, sed etiam intra triginta annos agi posset, iuxta gloss. in *summ. in fine 35. q. 9.* receptam communiter ut per Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 36. gloss. 2. n. 38.* tum etiam quia *reg. d. l. ult. & d. c. 1. dum quadriennium praefinitum procedunt tantum in restitutione*, quae competit ex Praetorum edictis, & olim anno tantum durabat, *l. intra utile, ff. de minorib.* in cuius locum hodie quadriennium subrogatur, de quo in *d. l. ult.* quae locum non habet in restitutione, quae competit ex Principum constitutionibus, qualis est haec, iuxta *d. l. Diuus*.

Dicendum igitur Pontificem in presenti, meminisse se viginti annorum, quia is est terminus omnium maximus, intra quem ad summum sententia per falsas probationes prolata retractari potest, etenim usque ad illud spatium viginti annorum querele & accusatio falsi criminis intentari valet, *l. querela, C. de falsis*, & in consequentiam sententia prolata per falsas probationes rescindi potest, *d. l. 2. d. l. Diuus*, licet alias directe, & principaliter per viam restitutionis intra quadriennium tantummodo rescindatur. Nec item obstat quoddam huiusmodi sententia contra ius litigatoris, non autem contra ius constitutionis profertur, ac subinde in rem iudicatam transit, ius facit & retractari nequit, *cap. cum inter, de re iudic.* nam quicquid velit gloss. *d. verbo opponi*, respondetur fatendo totum, quoniam licet sententia extraordinario restitutionis beneficio retractari possit, non ideo minus valet, nec in rem iudicatam transire, & ius facere definit, imo istae omnia supponit restitutio, & satis non posse retractari via ordinaria, prout contingit in proposito, & in *tit. C. si adversus rem iudic.*

CAP. Olim. VII.

Honor. III.

Iudex post appellationem datam, si causa propter inquam fuit appellatum probatur vera, v.g. quia iudex cognoscit causam trahendo eam ultra duas dietas à sua diocesi, declarabit appellationem esse legitimam, sed superfedere debet super causa principali, vel negotio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Boich. Anchar. Butr. Bald. Dec. Panormit. Felin. Guid. Papae, Martin. Vran. Alexand. de Neuo, Cujac. Viuijan. in *rationali secundi libri iuris Pontifici, pag. 243.* Aagona in *compend. iuris Canon. pag. 205. & tom. 4. reper. super iure Canonico in secundum librum Decretal.* Petr. Paul. Paris. remissive Ximen. in *concord. part. 2.* & nouissime Ioan. de Valboa ubi sup.

De materia huius text. quatenus agit de dietis dixi late ad *cap. nonnulli 28. de rescriptis.*

CAP. Dilecti. VIII.

Excommunicati & periuri, v.g. Canonici possunt opponere exceptionem excommunicationis, & periurij contra aliquem in defensionem suae Ecclesiae, &

De Exceptionibus, Tit. XXV. 611

& ille non potest explicare exceptionem excommunicationis & periurij contra Canonicos ne excipiant contra ipsos, & quicquid factum erit post appellationem, irritatur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Butr. Bald. Panorm. Henric. Boich, Dec. Felin. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 243.* Alagona in *compend. iuris Canon. pag. 305.* & tom. 4. repet. in *iure Canon. ad secundum lib. Decret. Petr. Paul. Paris. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.* nouissimè Io. de Valboa *ubi supra.*

CAP. Apostolica. I X.

Gregor. I X.

- Q** Vando quis agit pro ordinatione Ecclesiæ, & excipitur contra ipsum quod sit suspensus, & amotus à beneficio, & agens vult probare hanc sententiam esse falsam, est ad cautelam absolueudus ne retardetur ordinatio Ecclesiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Henric. Boich, Butr. Bald. Panorm. Dec. Felin. Martin. Vran. Alex. de Neuo, Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 244.* Alagona in *compend. iuris Canon. pag. 305.* & tom. 4. repet. in *iure Canonico ad secundum lib. Decret. lib. 3. Petr. Paul. Paris. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.* nouissimè de Valboa *ubi sup.*
- Relaxauimus ad cautelam.] De absolutione ad cautelam à quo dari possit, & quibus concurrentibus, & an aliqua ex causa impediri valeat, latè Anton.
- R**icciul. de *iure person. lib. 4. c. 66. per totum*, Quarant. in *summa bullarj, verbo, Archiepiscopi auctoritas, auct. 18. vers. id autem, n. 14.*

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicationis exceptione non obstante valet rescriptum impetratum in causa appellationis, non facta excommunicationis mentiones, & n. 2.
- 3 Excommunicatus ad sui defensionem omnes, & quas-cunque exceptiones proponere potest.

CAP. Dilectæ. X.

- R**escriptum impetratum à Sede Apost. in quo sit mentio de excommunicatione lata post legitimam appellationem, valet, & si quid contra ipsum de excommunicatione excipiat, non repellitur ab executione appellationis Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Anchar. Butr. Bald. Panorm. Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 244.* Alagona in *compend. iuris Canon. pag. 306.* & tom. 4. repet. super in *iure Canonico ad lib. 2. Decret. Petr. Paul. Paris. remissuè Ximen. in concord. p. 2.* & nouissimè Ioan. de Valboa *ubi supra.*
- Probat hic text. excommunicationis exceptione non obstante valere rescriptum impetratum in causa appellationis non facta excommunicationis mentione, nam cum excommunicatus possit appellare, & cum inter, *suprà hoc tit.* & super appellatione rescriptum valeat impetrare, *cap. ult. infra hoc tit. merito* & hoc facere poterit, siue fiat mentio excommunicationis,

siue non, generale enim est in omnibus casibus ex quibus excommunicatus potest impetrare in illis valere rescripta, non facta mentione excommunicationis, ita Felin. in *d. cap. ult. sub n. 9. vers. & adde, quod, & in cap. dilectus 27. sub n. 12. vers. item adde, de rescriptis.* Socin. in *cap. sacris, n. 178. de sententia excom. quos refert, & sequitur Ant. Ricc. de iure person. c. 38. n. 29.*

Et cuilibet excommunicato defensionis, &c.] Ergo excommunicatus ad sui defensionem omnes, & quas-cunque exceptiones proponere potest, vt per Snrd. de *alim. tit. 8. priuileg. 8. n. 6.* Peregrin. de *iure fisci, lib. 3. tit. 1. n. 19.* Carol. de Grass. in *tract. de except. except. 4. n. 51.* plures per Ricc. d. c. 38. n. 32. vbi n. 3. ampliat procedere in except. reali, quæ defendit conuentum in eo, super quo conuenitur, & n. 35. etiam ampliat in exceptionibus, quæ percutiunt iudicis personam, & n. 35. in exceptionibus fori declinatorijs, & competentibus ratione temporis.

CAP. Significauerunt. XI.

Quilibet etiã principalis actor non debet excludi à prosecutione appellationis, etiam si ei opponatur excommunicatio, quia excommunicato conceditur omnis legitima defensio in iudicio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Henric. Butr. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 245.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 306.* & tom. 4. repet. super in *iure Canonico in secundum librum Decret. Petr. Paul. Paris. remissuè Ximen. in concord. p. 4.* & nouissimè Ioan. de Valboa *ubi sup.*

Quod preterit excommunicationis, &c.] Notatur 2 ad hoc quod excommunicatus potest appellare, vt per Anton. Ricc. de *iure person. extra gremium Ecclesiæ existen. lib. 4. c. 38. n. 39.* vbi n. 30. ampliat etiam si excommunicatus esset actor originarius, & n. 31. cum Franch. in *c. 1. sub n. 3. hoc tit. lib. 4.* declarat procedere in appellatione interposita ab actu facto per iudicem iudicialiter, vel extrajudicialiter, sicut in appellatione interposita ab actu partis extrajudicialiter facto, puta in electione vel alio simili casu, quia tunc excommunicatus appellando, & appellationem proseguendo non audiretur, & rescriptum impetratum cum processu desuper facto non valeret.

S V M M A R I V M.

- 1 Reus in quacunque parte litis excommunicationem contra actorem obiciens auditur, & si malitiosè distulerit, in expensis condemnatur, & dato quod non excipiat, ipse iudex publicè excommunicatum repellit.
- 2 Excommunicationis exceptio in quacunque iudicij parte opponi potest.
- 3 Excommunicatus indicare non potest.
- 4 Excommunicatio suum habet effectum in agere interdicto recuperanda adhuc in causa spoliij.
- 5 Excommunicationis exceptio non solum à parte, sed etiam à iudice opponi potest.

CAP. Exceptionem. XII.

Excommunicationis exceptionem potest opponere reus in dilatorijs proponendis, & in quacunque parte litis, & si malitiosè hanc omisit, vt defatiget

get actorem sumptibus, & laboribus condemnabitur ad expensas legitimas; si vero actor erat publicus excommunicatus, debet eum iudex repellere, etiam si reus non excipiat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Buttr. Henric. Boich, Bald. Panorm. Felin. Guid. Papaz, Mart. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viu. in *rationali secundi libri iuris Pontificij*, pag. 245. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 306. & tom. 4. repet. super iure Canonico ad secundum decretalium librum Petr. Paul. Paris. remissimè Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. & nouissimè Ioan. de Valboa ubi supra.

Collige ex text. excommunicationis exceptionem in quacunque iudicii parte opponi posse, ut per Soar. de Pace in *pract. tom. 1. p. 1. temp. 5. n. 57*. Peregr. de iure fisci, lib. 3. tit. 11. n. 14. Bernard. Muscatel. in *praxi aurea Civili Neapol. p. 3. gloss. similes*, n. 2. Anton. Ricciul. de iure person. extra gremium Ecclesie existens, lib. 4. cap. 31. n. 24. Ordinatio Regia Lusitan. lib. 2. tit. 49. § 2 in fin. etiam post conclusum in causa, Surd. de alim. tit. 8. prinil. 83. n. 4. Amat. Roder. in *pract. de modo, & forma videndi*, seu examinandi processum, c. 5 n. 72. Ant. Ricc. d. num. 24.

Ne quisquam in periculum, &c.] Notatur ad hoc quod excommunicatus indicare non potest, ut per Vgol. tab. de censur. cap. 11. § 3. Valer. Reginal. in *praxi fori poenit. lib. 3. n. 31. vers. 7*. ampliantes siue iudex Ecclesiasticus sit, siue laicus, siue ordinarius, siue delegatus, siue publicus, siue priuatus, aut subdelegatus.

Notatur etiam ad hoc quod in agente interdicto recuperanda adhuc in causa spoli excommunicatio suum habet effectum, gloss. verbo, *aud. etia*, in cap. in nomine Domini 23. dist. Felin. in cap. dilectus, n. 11. de rescript. Menoch. remed. 1. recap. n. 350. Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 3. n. 4. pag. 336. Anton. Gabr. tom. 3. tit. de restit. spoliati. n. 54. pag. 281. Surd. d. prinil. 83. num. 2.

Nihilominus est offi. iudicis repellendus.] Notatur ad hoc quod exceptio excommunicationis opponi potest non solum à parte, sed etiam à iudice ex officio, Socin. in cap. sacris, num. 317. de sententia excommunic. Peregr. d. tit. 11. num. 16. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 22. num. 36. Anton. Ricciul. dist. cap. 31. num. 29.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio rei indicata non competit reo absoluto, quia non possidebat.
- 2 Exceptio rei indicata non competit, quando cessaret causa sententiae, quamvis sit idem corpus, eadem causa petendi, & eadem persona.
- 3 Dicens reus se non possidere ad hoc ut absolatur cum tempore litis contestata possideret, praesumitur contra ipsum quod dolo desisset possidere.
- 4 Inducta rei exceptio obstat quae concurrere debeant, ostenditur.

CAP. Aduersario. XIII.

Si tempore litis mota aduersarius desinebat sine dolo rem possidere, & ita absoluitur à iudice, si deinde eam possideat, iterum exceptio rei indicata illi petenti non nocet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostienf. Henric. Boich, Anchar. Buttr. Felin.

Bald. Panorm. Mart. Vran. Alexand. de Neuo, Cujac. Viu. in *rationali secundi libri iuris Pontificij*, pag. 246. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 307. & tom. 4. repet. in iure Canonico ad secundum decretalium librum Petr. Paul. Paris. remissimè Ximen. in concord. part. 1.

Collige ex text. exceptionem rei indicata non competere, quando cessaret causa sententiae, quamvis sit idem corpus, eadem causa petendi, & eadem persona, ut per Rebuff. in *tract. huius tit. n. 513*. Nam ut hac exceptio cursum causae impedire possit, tunc in ea debent concurrere identitas rei, identitas personarum, identitas causae agendae, & actionis, de quo vide Burg. de Pace cons. 40. num. 22. D. Barbof. in *l. diuortio*, §. fin. p. 2. n. 62. §. solut. marim.

Non obstat.] Collige ex text. quod si ille, à quo res per rei vendicationem petebatur, fuerit absolutus, quia illam tempore latae sententiae non possidebat, potest iterum super eadem conueniri, si modo illam possideat, nec agenti obstat exceptio rei indicata, ac subinde si res semel iudicata non parit exceptionem in eodem tribunali, à fortiori non pariet in diuerso foro contra e. de except. lib. 6. Dicendum igitur est, quod ille, qui intentat rei vendicationem petendo rem suam, quo tenetur probare, dominium scilicet ex parte sua, & possessionem ex parte rei conueni, siue propriam, siue impropiam, iuxta l. officium 9. l. in rem 24. ff. de rei vendicat. ut si utrumque simul non probauerit, reus absoluetur, illa tamen differentia constituta quod si reus absoluitur non ex eo quod actor dominium non probauit, sed quia rem tempore sententiae non possidebat, nec dolo desierat possidere, si modo illam possideat, poterit iterum super illa conueniri, nec agenti obstat exceptio rei indicata; & ita illis tribus requisitis necessariis ad hoc ut rei indicata exceptio locum habeat de quibus in l. cum queritur, cum duabus seqq. ff. de except. rei iud. quantum etiam requisitum est addendum, ut videlicet reus absolutus tempore sententiae possideat, alias enim exceptio non obstat iuxta hunc text. licet sit eadem causa petendi, idem corpus, seu quantitas, & eadem conditio personarum: at verò si reus absoluitur non ex defectu possessionis in eo, sed quia actor nihil probauit, iuxta reg. cap. vlt. §. vlt. ubi gl. verbo probatione, iura similia citat, de iureiur. tunc actori iterum agenti obstat exceptio rei indicata, iuxta reg. d. cap. 2. cum similibus hoc tit. lib. 6. Ratio differentiae est, quia priori casu cum sententia absolutoria nitatur in defectu possessionis in reo, non autem quia actor dominus non erat, recte sequitur quod si rem modò possideat, eam possit dominus ab eo iterum vindicare, sicut ab alio quoquo possessore, ut est de natura rei vendicationis, iuxta notata in §. omnium, Insti. de uel. et posteriori casu cum reus absoluitur, & sententia fundetur in defectu probationis dominij ex parte actoris, qui nihil probauit, nunquam amplius eadem petere poterit per actionem rei vendicationis, cum in illo dominium deficiat, etsi illud iterum probare voluerit, exceptione rei indicata submorebitur, quam conclus. colliges ex gl. recepta per Bart. & alios, ibi in l. si quis exhibendum ff. de except. rei iudic. sequuntur Imol. & Abb. n. 10. Felin. n. 4. in presenti gl. verbo admitti in d. hoc tit. lib. 6. Alex. in l. properandum §. & siquidem, n. 14. C. de iud.

In gloss. Sine dolo, in fin. Notatur ad hoc quod quando tempore litis contestata reus possidebat, & dicat se non possidere, ad hoc ut absolatur, praesumitur contra ipsum quod dolo desierit possidere, secus autem non constabat, quod tempore litis contestata possideret, nam tunc dicenti eum dolo desisse possidere

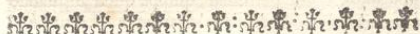
possidere probandi onus incumbit, ita Mascard. de probat. concl. 1293. n. 7.

4 In ead. gl. libi. Oportet ad minus, quod tria concurrant, & c. Tria ergo copulatiue cōcurrere debent, vt alicui obstat exceptio rei indicatæ, nempe identitas rei, identitas personarū, identitas causæ agendæ, & actionis, de quo vide Burg. de Pace conf. 40. n. 22. Vezin. tom. 2. comm. opin. lib. 8. tit. 20. n. 21. Surd. conf. 12. n. 1. & de alimentis, tit. 1. q. 126. n. 2. Bernard. Mulcatel. in praxi aurea Ciuili Neapol. p. 4. gloss. indicatæ, optimè Barbol. in l. diuortio, §. fin. p. 2. n. 61. ff. solut. matrim. Abb. conf. 50. n. 2. vol. 1. Dec. conf. 96. col. 1. in fin. Rot. decif. 100. n. 3. p. 4. diuers. Fab. de Anna conf. 17. vol. 1. Honded. d. conf. 30. n. 50. volum. 1. Surd. conf. 114. n. 21. & conf. 165. n. 11. Menoch. conf. 82. n. 2. Intrigl. sing. 56. n. 1. & sufficiunt interpretatiue saltem concurrere, gl. & Bart. in l. & an ead. ff. de except. rei iud. Socin. conf. 18. n. 44. vol. 1. Surd. d. conf. 32. n. 26. Lau. conf. 65. n. 5. à Ponte conf. 49. n. 4. Fab. de Anna conf. 33. n. 27. Cornaz. decif. 70. n. 8.

CAP. Venerabilem. XIV. & vlt.

1 EXcommunicatus super appellatione potest impetrare rescriptum siue facta excommunicationis mentione, siue non. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Bellam. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Henric. Butr. Bald. Felin. Panorm. Guid. Papæ. Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viu. n. rat. 2. libri iuris Pont. pag. 246. Alagon. in comp. iuris Canon. pag. 307. & tom. 4. repet. in iure Canon. ad 2. libr. Decret. Petr. Paul. Paris. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Ant. Ricc. de iure person. extra gremium Ecclesiæ existens. l. 4. c. 18. n. 29. vbi etiam dicit hoc ipsum esse generale in omnibus casibus, in quibus excommunicatus potest impetrare, quia in illis valent rescripta, non facta mentione excommunicationis, & citat Felin. in præfenti. n. 9. vers. & adde quod, ac post alios Soc. in c. sacris, n. 178. de sent. excom. quod quidem verum est, etiam si excommunicatus esset actor originarius, nam nihilominus si succumbat, & appellet, poterit super appellatione impetrare rescriptum, vt post Ioan. Andr. & Gemin. in c. 1. de rescriptis, lib. 6. resoluit Ant. Ricciul. d. c. 38. n. 30. vbi n. 31. intelligit procedere in appellatione interposita ab actu facto per iudicem iudicialiter, vel extraiudicialiter; secus in appellatione interposita ab actu partis extraiudicialiter facto, puta in electione, vel alio simili casu, quia tunc excommunicatus appellando, & appellationem prosequendo non auditur, & rescriptum impetratum simul cum processu desuper facto non valeret.

De Præscriptionibus.

TIT. XXVI.

SUMMARIVM.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Præscriptionum materiam qui Doctores tractant, citantur.
- 3 Præscribere, id est, prius, siue ante scribere.
- 4 Præscribo pro præfinitio, siue determino aliquando accipitur.
- 5 Præscribo pro excipio interdum accipitur.
- 6 Præscribere pro acquirere per possessionem, & ita pro vsu capere frequentius accipitur.
- 7 Præscriptio, seu vsu capio definitur vt sit acquisitio domini per continuā possessionē temporis lege definita.

Tom. I.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Anchar. Alex. de Neuo, Panorm. Mar. Soc. Bald. Bero. Pet. de Rau. in compend. iuris Canon. Ioan. de Londr. in breuiario sanctorum Canonum fol. 171. Mart. Melnart. in epitome Decret. fol. 80. vers. Dan. Venat. in analysi method. iuris Pontif. à pag. 296. Goffred. & Host. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anast. Germon. in paratitulis ad §. lib. Decret. sub hoc tit. & tom. 2. repet. super iure Canon ad 2. Decret. librum Petr. Paul. Paris. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iur. Canonie. & Zypæ. in analysi a postremi iur. Decret. enarrat. Ioan. Honor. lib. 1. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

De materia huius tit. latè Kirchoy. Viu. Soar. & alij tom. 2. comm. opin. lib. 7. tit. 2. & Ant. Gabr. tom. 1. sub hoc tit. Conan. lib. 3. comm. c. 11. Perez tit. 13. l. 3. Ord. pag. 705. Parlad. rerum quotidianarum lib. 1. c. 1. Pacin. controu. l. 1. c. 64. cum seq. Manch. illustr. c. 3. Rendin. in proutuario recept. sent. tom. 1. tit. 79. Sayr. n. clau. Regia, l. 9. c. 12. Molin. de iustit. rr. 2. d. §. 60. cum seq. Lell. eod. rr. lib. 1. c. 6. Et de præscriptionibus peculiare tractatus ediderunt Balb. Con. Tiraq. Nic. Cisner. Ioan. Baptista, Petr. Gilchen. & nouissime D. Petr. Barbosa.

Præscriptionibus] Verbum præscribo, à quo præscriptio dicitur, multipliciter accipiunt Cic. & boni Auctores, vt constat ex Thesaur. Calep. & aliis Conan. l. 3. comment. c. 12. ex n. 2. Paris. in hac rub. n. 13. secundum quos aliquando iuxta etymologiam, & verbi compositionem dicitur præscribo, id est prius, siue ante scribo, accipi videtur in l. qui sub conditione, ff. de condit. & demonstr. quicquid aliter gloss. & quia inscriptiones, seu tituli prius scribuntur, merito præscribere accipitur pro intitulari, vel scribere, sicut & præscriptio pro titulo, vel inscriptione, vt ex Cicer. ostendunt prædicti, probat text. sic intelligendus iuxta materiam, & rub. in l. 1. in fin. C. vt nemo priuatus.

Rursus accipitur verbum præscribo pro præfinitio, seu determino, l. intra 10 ibi, præscriptum ff. de diuers. & tempor. l. maritus 21 in fin. C. de procurat. sicut & præscriptio accipitur pro præfinitione, vel termino, in quo sensu accipi potest l. præf. §. in fin. C. de pignori. Sane quia præcipient, vel mandans aliquid satis id ipsum præfinit, & determinat, merito præscribere dicitur, sicut & præscriptio, vel præscriptum capitur pro præcepto, vel mandato, secundum præcitatos, in quo etiam sensu accipi potest d. l. maritus.

Frequentius tamen Iureconf. accipiunt verbum præscribo pro excipio, l. vlt. ff. de suspent. iurord. pen. ff. de re iud. quemadmodum & præscriptio pro exceptione, l. qui agnitis 11. ff. de except. l. quinque, vbi gl. ff. finium regund. & snadetur ex rub. ff. de except. præscript. & c. & C. de except. seu præf. quorum argumento communiter receptum est præscriptionem, & exceptionem nō differre, sed pro eodem accipi, vt intendit text. in l. creditor ff. de diuers. & tempor. Fab. & Angel. in princ. In fin. de except. vbi nouiores Dec. num. 2. Paris. ex n. 9. in dict. rub. Cou. in reg. p. sessor. in princ. n. 3. & 4. vers. sexto, & plerique alij. Sed hac in re mihi verius videtur præscriptionē, strictè & proprio loquendo, accipi pro exceptione illa, quæ in principio litis proponenda est, & tractata ante probatam intentionem actoris ad effectum vt processus differatur, vel vt actio perimatur, & agens omnino excludatur à iudicio, cuiusmodi sunt exceptiones dilatorie, l. pen. & vlt. C. de except. & nonnulla peremptorie, quæ in principio ante litē contestatam proponi possunt in vim dilatoriarum concludentes actorem omnino excludendum, de quibus in c. 1. vers. nisi, de litis contestat. lib. 6. Quæ quidem explicatio satis colligitur ex l. si maritus 15. §. vlt. vers. præscriptio, ff. de adulter. & ex Quintil. lib. 7.

FFF